

UNESCO KUPONLARININ ONUNCU YILI (x)

On sene evvel, toprak kurtlarından bahseden 1000 Fr. lık bir kitabın satın alınması, bugün milyonlarca frankla hesaplanan ve 81 memleketin kontrol ettiği bir işlemin meydana gelmesine sebep olmuştur.

Bu memleketler, bazı milletlerarası muamelelerde mübadele talepleri neticesi hasıl olan güçlükleri azaltmak gayesiyle 1948 de Unesco kuponları Sistemini kuran, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Konferansının üyesi olan memleketlerdir.

Bugün, hemen hemen bütün memleketlerde ödemeli olarak kullanılabilmiş mahdut dövizler kısmını teşkil eden Unesco Kuponlarında faydalananlar okuyucular olmuştur.

Unesco Kuponları meydana getirilmeden evvel, birçok memleketlerde, 500 Fr. kıymetinde yabancı bir kitabın satın alınması için lüzumlu makbuzlar, hemen hemen bir kaç yüz milyon değerinde otomatik makbuzlar ithalinde olduğu kadar karışıktı. Formülleri altı nüsha olarak döviz almak, ithal müsaadesini almak ve kitapçı adına hesap açmış bir bankaya teslim etmek, kitap gelmediği zaman müsaade ve makbuz ile gümrük polalarında dolaşmak ve son olarak ödenmiş olması lâzım gelen vergi çeşitli komisyonların birçok defa gösterdikleri kitap fiyatını kontrol etmek lâzım geliyordu.

Kitaplar ve periyodik eserler bir memleketin kültür hayatının önemli unsurunu teşkil ederler, fakat umumiyetle dış dövizlerin dağıtılması hiç bir imtiyazları yoktu. Bir çok memleketlerde bu dövizlerin tutarı derece düşüktü ve halen de öyledir; talebelerin, kütüphanecilerin ve öğrencilerin siparişleri ise beslenme erzakı, endüstri mahsulleri ve ilk ihtiyaç maddeleri ile ilgili siparişlerle rekabet edebilecek durumdadır. Müesseselerin ve şahısların kendi paraları ile ödeme karşılığında satın alabilecekleri ve eğitim, ilim ve kültür konularında yabancı memleketlerde yayınlanmış neşriyat için ödiyerek faydalanabilmeleri gayesiyle Unesco, konferansları tedavüle çıkardığı zaman, görünüşte neticesiz olan bu idarî mesele Ocak 1948 tarihinde kısmî bir çözüm teklif edilmiş oldu.

Bundan ilk faydalanan St. Andrewen Ecosse Üniversitesi talebelelerinden Mr. D. G. Mac Dean oldu. Araştırmaları için, "Harnessing the Earthworm" adındaki ilmî bir eserin, bir nüshasına ihtiyacı vardı. Mr. Mac Bean, şiling ve peni ödiyerek Unesco kuponlarını aldı ve kitabı veren New York kütüphanesi, her zamanki mecburî ameliye şekillerinden hiç biri olmaksızın, tediyesini, dolar ve sent olarak kuponlarla elde etmiş oldu.

O zamandan beri, Unesco üyesi olan devletlerden 22 sinin hükümetleri, dolar, fransız frangı, lira, sterlin veya Unesco'nun faydalanabileceği başka bir döviz şeklinde ödeme karşılığı satın aldıkları Unesco Kuponları satışına başlamışlardır.

1950 de, kuponların kullanılması, öğretici filimler ve ilim malzemesi atın alınmasına da teşmil edilmiştir; dört sene sonra öğretici, ilmî, kültürel mevzulardaki seyahatler de aynı şekilde Kuponlarla ödenmeye başlanmıştır. Mallarının veya hizmetlerinin karşılığının ödenmesinde Unesco Kuponlarını muntazam olarak kabul etmiş olan satıcıların sayısı bugün 000 den fazladır; bunlar otuz kadar memlekete dağılmış vaziyettedir.

30 Eylül 1958 de, Unesco, tedavüle toplamı on milyar frank'a yaın kıymette Kupon çıkarmıştır. Yıllık ödemeler, şimdi iki milyarı bulmuştur. Her mukavele için pek az bir komisyon ücreti alınması sayesinde, kupon sistemi idaresi, Unesco bütçesi üzerinde hiç bir pay alınmasını icap ettirmiyor; adı geçen komisyon mal satıcıları tarafından ödenmiş oluyor.

Bir cep lûgatının, bir Geiger aletinin, matematikle ilgili bir filimin atın alınmasında faydalı olabilecek veya bir araştırma seyahatinin masraflarını ödemeye yarayan Unesco Kuponları, her zaman Eğitim, İlim ve Kültürün ilerlemesine yardım eder. Bu Unesco gibi milletlerarası bir teşekkülün eser olarak ortaya koyabildiği teşebbüslerden biridir.

Çev. Muallâ Yaman